

VISIENOTA AAN DE VLAAMSE REGERING

Betreft: De Europese Green Deal

Samenvatting

Met deze visienota neemt de Vlaamse regering een algemeen standpunt in over de Green Deal en legt zij de krachtlijnen vast die zullen worden aangehouden bij de verdere standpuntbepaling over de verschillende deelonderwerpen van de Green Deal. Zo zorgt de Vlaamse regering ervoor dat de ze met één stem spreekt en biedt ze conform haar regeerakkoord de verschillende onderhandelaars op politiek en administratief niveau een houvast voor de verdere onderhandelingen.

1. SITUERING

- Op 11 december 2019 publiceerde de nieuwe Europese Commissie haar Green Deal, een roadmap van alle nieuwe (of herziene) initiatieven die de komende maanden en jaren op de Europese agenda staan om tegemoet te komen aan de ambitieuze klimaat en milieu uitdagingen die Europa vooropstelt.
- De Green Deal is een mededeling en behoeft geen formele instemming van de Raad of Parlement. Het is een werkprogramma van de Commissie, met een aankondiging van een vijftigtal thematische initiatieven en strategieën, die in de komende maanden en jaren door de Commissie verder uitgewerkt zullen worden. Ongeveer de helft daarvan valt onder het omgevings- en energiebeleid, de andere helft onder mobiliteit, industrie, financiën, economie, landbouw en externe relaties. Wetgevende voorstellen worden behandeld door de twee wetgevers, de Raad van Ministers en het Europees Parlement.
- De Europese Commissie stelt de Green Deal voor als hun nieuwe groeistrategie om de EU om te vormen tot een eerlijke en welvarende samenleving, met een moderne, hulpbronnenefficiënte, concurrerende, weerbare en toekomstbestendige economie, waar vanaf 2050 netto geen broeikasgassen meer worden uitgestoten en economische groei is losgekoppeld van het gebruik van hulpbronnen.
- De doelstelling van een klimaatneutraal Europa in 2050 werd bekrachtigd op de Europese Raad van 12 en 13 december 2019. Polen kon zich op dat moment nog niet verbinden tot de implementatie van deze doelstelling, en de Europese Raad zal hierop terugkomen in juni 2020.
- Deze Europese Green Deal bevat tal van initiatieven die breder zijn dan het voeren van klimaatbeleid stricto sensu. Het is een breed opgevatte engagementsverklaring van de Europese Commissie om in de komende jaren op tal van domeinen wezenlijke vooruitgang te boeken die

alle rechtstreeks of onrechtstreeks kunnen bijdragen aan het behalen van de langetermijndoelstelling van klimaatneutraliteit. De Green Deal maakt bijvoorbeeld onder meer ook melding van een nieuwe biodiversiteitsstrategie, een nieuwe EU-bosstrategie, een actieplan om vervuiling tot nul te herleiden en een strategie “Van Boer tot Bord”.

- Eén van de speerpunten voor de Europese Commissie in deze Green Deal is het optrekken van de Europese klimaatambitie tegen 2030 tot minstens 50% en richting 55% vergeleken met 1990.
- Wat betreft de financiering van de Green Deal publiceerde de Europese Commissie op 14 januari 2020 het European Green Deal Investment Plan waar het “Just Transition Mechanism” een onderdeel van uitmaakt. Het European Green Deal Investment Plan wil het komende decennium minstens 1000 miljard € duurzame investeringen mobiliseren. De Europese Commissie streeft naar een “eerlijke” transitie die niemand in de steek laat.
- Bij wijzigingen van de omstandigheden zal de Vlaamse regering deze tekst aanpassen.

2. UITGANGSPUNTEN/PRINCIPES VAN DE VLAAMSE STANDPUNTBEPALING

- Het principe van subsidiariteit dient te worden gerespecteerd bij de uitrol van de Green Deal.
- Over de nood aan een duurzame transformatie en de hoogdringendheid van globale actie om de klimaatuitdagingen aan te gaan is een brede consensus. Hoewel de EU minder dan 10 procent van de wereldwijde uitstoot vertegenwoordigt, kan ze een voortrekkersrol spelen en haar economie verder versterken (in het bijzonder door de ontwikkeling van innovatieve technologieën die ook in derde landen kunnen worden toegepast). Maar als Europa een grotere impact wil hebben, dan moet de EU ook de andere handelsblokken voor hun verantwoordelijkheid plaatsen. De Commissie wil zich ook als geopolitieke speler in het klimaatdebat tonen.
- De Green Deal bevat heel wat positieve punten, waaronder het geïntegreerde plan van aanpak, de accenten op innovatie, kringlooeconomie, natuur- en bosbeleid, biodiversiteit, duurzame mobiliteit en landbouw. Vlaanderen zal erover waken dat de verdere invulling van de Green Deal effectief bijdraagt tot het realiseren van de doelstellingen en zorgt voor een versnelling van investeringen, innovatie en technologische vooruitgang.
- Voor Vlaanderen zal de haalbaarheid van deze Green Deal afhangen van het juiste evenwicht tussen ambitie en concrete maatregelen.
- De Green deal moet zijn ambities kunnen waarmaken door het heroriënteren en het gericht inzetten van de Europese beschikbare middelen. Vlaanderen roept de Europese instellingen en lidstaten op om tijdens de lopende onderhandelingen over de Europese meerjarenbegroting de nodige keuzes te maken om de financiering van de Green Deal mogelijk te maken binnen het kader (MFK). De Vlaamse regering is niet akkoord met het onttrekken van de nationale opbrengsten uit ETS om de Green Deal te financieren. Ook zal Vlaanderen Europese voorstellen inzake nieuwe eigen middelen steeds met een kritische blik bekijken. Tot slot zal de Europese Commissie ook oog moeten hebben voor de financiële noden en risico's die gepaard gaan met een transitie in welvarende regio's om de betaalbaarheid voor Vlaanderen te garanderen.

- Voor Vlaanderen is het essentieel dat de initiatieven van de Green Deal:
 - niet leiden tot een verhoging van de belastingdruk of de energiefactuur in Vlaanderen;
 - de concurrentiepositie van onze Vlaamse bedrijven en de koopkracht van de Vlaamse gezinnen vrijwaren;
 - rekening houden met het principe van kostenefficiëntie op Europees niveau.
- De Europese Klimaatneutraliteit in 2050 én het verhogen van de Europese klimaatdoelstellingen 2030 zijn voor de Europese Commissie een cruciaal onderdeel van de Green Deal.
 - Vlaanderen heeft zijn vooropgestelde bijdrage aan de Europese klimaatneutraliteit in 2050 toegelicht in de Vlaamse Klimaatstrategie 2050 die eind 2019 werd goedgekeurd en werd ingebracht in de Belgische lange termijnstrategie voor de reductie van broeikasgasemissies van België. We streven naar een vermindering met 85% van de uitstoot van broeikasgassen in Vlaanderen in de niet-ETS sectoren tegen 2050 ten opzichte van 2005, met de ambitie om te evolueren naar volledige klimaatneutraliteit. Voor de ETS sectoren schrijven we ons in binnen de context die Europa bepaalt voor deze sectoren met een dalende emissieruimte onder het EU ETS.
 - De huidige klimaatdoelstellingen voor 2030 vormen voor Vlaanderen reeds een zeer grote uitdaging. Vlaanderen kan een verdere aanscherping van deze Europese doelstelling ondersteunen indien rekening gehouden wordt met een aantal belangrijke randvoorwaarden, die ook opgenomen zijn in het Vlaamse Regeerakkoord (cfr. passage “Inzake 2030 doelstellingen” verder in deze tekst).
- De Vlaamse regering roept in het kader van de Green Deal iedereen op om pragmatisch en zonder vooroordelen naar alle oplossingen te kijken die tegemoetkomen aan de geformuleerde doelstellingen en behoudt zich het recht om bij de uitwerking van de Green Deal haar eigen energiemix zelf te bepalen.
- Daarnaast bevat de Green Deal ook heel wat voorstellen die vragen oproepen en op zijn minst nopen tot bijkomende studie en analyse. De Vlaamse regering benadrukt dan ook het belang van een gedegen effectbeoordeling bij nieuwe wetsvoorstellen.

3. KRACHTLIJNEN STANDPUNT OVER ENKELE ONDERDELEN VAN DE EUROPESE GREEN DEAL

3.1. Algemeen

Om de Green Deal te doen slagen is er nood aan een verdeling van de inspanningen op de meest kostenefficiënte wijze en is er nood aan sterke, doorgedreven, sectorale maatregelen op niveau van de Europese Unie die het Europese concurrentievermogen en de handelspositie vrijwaren waaronder:

- ondersteunen van innovatie (Horizon Europe & Innovatiefonds);
- labelling voor duurzame energie- en klimaatproducten;
- sterke productnormering voor energie- en klimaatproducten (bv binnen Ecodesign kader);
- ondersteunen Europese transportnetwerken (CEF, TEN-T, European Rail Area) waarbij ook gefocust wordt op de meest filegevoelige regio's.

Koolstofbeprijzing (waaronder een uitbreiding van het EU-ETS naar andere sectoren) krijgt heel wat aandacht in de Green Deal. Vanuit Vlaanderen staan we open om te onderzoeken hoe dit op Europees niveau kan ingevoerd worden in verschillende domeinen. Voor Vlaanderen is het essentieel dat dit niet leidt tot een verhoging van de belastingdruk of de energiefactuur in Vlaanderen, de concurrentiepositie van onze Vlaamse bedrijven en de koopkracht van de Vlaamse gezinnen vrijwaart en rekening houdt met het principe van kostenefficiëntie op Europees niveau. Eventuele opbrengsten uit koolstofbeprijzing moeten volledig terugvloeien naar de lidstaten/regio's waar deze opbrengsten gegenereerd worden. Bij mogelijke uitbreidingen van het EU-ETS moeten de verschillende karakteristieken van verschillende sectoren (industrie, energie, mobiliteit,...) in rekening gebracht worden. Hierbij moeten afzonderlijke ETS systemen, elk met hun vormgeving en regelgeving overwogen worden.

3.2. Het ambitieniveau van de EU inzake het klimaat voor 2030 en 2050 verhogen

- Vlaanderen onderschrijft de doelstellingen van het UNFCCC-akkoord van Parijs van 2015.
- Elke aanscherping van het ambitieniveau noodzaakt een impactanalyse waarbij de effecten per lidstaat en per sector duidelijk in kaart gebracht worden.
- Voor de ETS sectoren schrijven we ons in binnen de context die Europa bepaalt voor deze sectoren met een dalende emissieruimte onder het EU ETS.

3.2.1. INZAKE KLIMAATNEUTRALITEIT IN 2050

- Vlaanderen ondersteunt de doelstelling van een klimaatneutraal Europa in 2050. Vlaanderen draagt bij aan deze doelstelling door een reductie van 85% tegen 2050 voor wat betreft de emissies in de niet-ETS sectoren.
- Het is op dit moment nog niet duidelijk wat de Europese Klimaatwet precies zal omvatten. Momenteel heeft de Vlaamse regering dan ook nog geen standpunt over het concept van "Europese Klimaatwet" maar vraagt zij wel het volste respect voor de scheiding der machten.

- Om de Europese langetermijnambities te realiseren, zal elke lidstaat ingrijpende en drastische emissiereducties moeten doorvoeren. Voor de meeste economische sectoren zal een nuluitstoot de norm worden, over de landsgrenzen heen. Zowel de IPCC als de Europese Commissie erkennen echter dat bepaalde emissies zeer moeilijk tot onmogelijk te vermijden zijn. Om klimaatneutraliteit te bereiken, zullen deze dus gecompenseerd moeten worden met de opname van broeikasgassen (of zogenaamde ‘negatieve’ emissies) in bodems, bossen en via technologische oplossingen zoals CCS en CCU. Klimaatneutraliteit op EU of zelfs op mondiaal niveau betekent daarom dus niet dat ook elk land of zelfs elke regio klimaatneutraal zal zijn. Sommige landen en regio’s zullen nog een restuitstoot hebben, terwijl andere landen/regio’s (bv. bosrijke gebieden) een negatieve uitstoot zullen hebben. Wat telt is dat er een balans tussen beiden wordt bereikt, zoals ook voorgeschreven door het Akkoord van Parijs. Vlaanderen rekent hier op solidariteit met landen waar negatieve emissies gerealiseerd worden.
- Vlaanderen is immers een dichtbevolkte regio met relatief weinig ruimte voor bijkomende bossen, en beperkt potentieel voor geologische opslag van CO₂. Klimaatneutraliteit bereiken binnen het Vlaams grondgebied is daarom niet evident. Met een reductie van 85% leveren we wel een belangrijke bijdrage aan de Europese ambitie om klimaatneutraal te zijn tegen 2050. Technologische en maatschappelijke evoluties kunnen ons toelaten om nog verder te gaan dan die –85%.
- De inspanningen verbonden aan het bereiken van de EU klimaatneutraliteit in 2050 moeten bijgevolg ook verdeeld worden over de verschillende lidstaten. Voor Vlaanderen dient deze verdeling te gebeuren op basis van volgende principes:
 - elke lidstaat moet in eerste instantie zelf bekijken in hoeverre ze kan bijdragen aan de doelstelling van Europese klimaatneutraliteit in 2050, en haar bijdrage communiceren aan de Europese Commissie (= **bottom-up benadering**).
 - De Europese Commissie moet vervolgens nagaan in hoeverre het geaggregeerde ambitieniveau van de nationale bijdragen tegemoet komt aan de Europese doelstelling. In het geval van een ambitiekloof moet de bijkomende vereiste inspanning op **kostenefficiënte wijze** gedeeld worden tussen de lidstaten.
 - Bovendien moet het mogelijk zijn om gebruik te maken van **internationale flexibiliteit**. Lidstaten die een inspanning leveren die hoger ligt dan hun kostenefficiënte bijdrage, moeten prioritair toegang krijgen tot deze mechanismen.

3.2.2. INZAKE 2030 DOELSTELLINGEN

- Vlaanderen gaat voluit voor het effectief realiseren van de afgesproken doelstellingen en voor een versnelling van investeringen, innovatie en technologische vooruitgang die de sleutel vormt om niet alleen onze bijdrage tot de Europese klimaatdoelstelling waar te maken maar ook de hefboom te leveren voor de mondiale inspanningen die nodig zijn.
- Op basis van een evaluatie van de bijkomende klimaatinspanningen van andere grote handelsblokken kan Vlaanderen een haalbare, betaalbare en bottom-up verhoging van de Europese broeikasgasreductiedoelstelling 2030 ondersteunen die kosten-efficiënt verdeeld is over de lidstaten, internationale flexibiliteit toelaat en voor zover dit de energiefactuur voor burgers en ondernemingen niet verhoogt.

3.3. Onze economie mobiliseren voor een schone en circulaire economie

- Vlaanderen streeft naar een volledig circulaire economie om zo beter in onze behoeften aan grondstoffen en water te kunnen voorzien en ons welzijn te maximaliseren met een kleinere ecologische voetafdruk. Willen we onze broeikasgasemissie duurzaam verminderen, dan moeten we ook oog hebben voor de vermindering van de koolstofvoetafdruk van onze productie en consumptie. Om een correcte inschatting te maken van de ecologische impact is het belangrijk om de volledige levenscyclus van materialen en goederen in ogenschouw te nemen.
- Circulaire economie biedt bijzondere opportuniteiten voor onze welvaart en economie indien we het gebruik van primaire grondstoffen en materialen kunnen verminderen en het hergebruik ervan vergroten zonder in te boeten op ons comfort of onze welvaart.
- Het bedrijfsleven zal via innovatie en technologische vooruitgang een belangrijke rol spelen in een succesvolle transformatie van onze maatschappij. Dit zal aanzienlijke investeringen vergen. Daarom is een competitief en voorspelbaar investeringskader nodig, waarin rekening gehouden wordt met de globale economische context.
- Vlaanderen neemt samen met de EU het voortouw richting een CO₂-neutrale economie. We blijven er echter over waken dat geen koolstof “weglekt” naar regio’s buiten de EU met minder strenge klimaatregels, en de productie wordt verplaatst naar buiten de EU. Vlaamse, en met uitbreiding alle Europese, bedrijven worden gevraagd hun CO₂-voetafdruk te verminderen. Het heeft echter geen zin om alleen de uitstoot van broeikasgassen van onze bedrijven te verminderen als dit vooral de invoer van CO₂ intensieve producten vanuit het buitenland doet vergroten.
- Maatregelen tegen het risico op carbon leakage blijven daarom zeer belangrijk. Indien andere handelsblokken niet zouden meestappen in het verminderen van de uitstoot van broeikasgassen aan hetzelfde tempo als de EU, bepleiten we binnen het kader van de WTO oplossingen om deze problematiek tegen te gaan.
- Juiste vaardigheden voor groene banen zijn belangrijk om de overgang naar een groenere economie mogelijk te maken

3.4. De overgang naar duurzame en slimme mobiliteit versnellen

- Het is belangrijk dat de EU inzet op duurzame spoor- en binnenvaartverbindingen, zowel op grensoverschrijdende projecten als op Vlaamse ontsluitingsprioriteiten met TEN-T-relevantie.
- De focus op het verschuiven van transport richting binnenvaart en spoor zijn de juiste klemtonen. Deze toont het belang aan van projecten zoals het Seine-Schelde-project dat Parijs, Antwerpen, Gent en Rotterdam met elkaar verbinden. Een doorbraak inzake de IJzeren Rijn die de haven van Antwerpen met het Ruhrgebied verbindt, verdient volop EU-steun en ook op de spoorverbinding tussen Gent en Terneuzen moet ingezet worden.
- Dit betekent ook dat de financiële middelen voor de Connecting Europe Facility (CEF) in het volgende MFK compatibel moeten zijn met de verwachtingen ten aanzien van de betrokken sectoren in het kader van de Green Deal.

3.5. Het nastreven van groene financiering en investeringen en het waarborgen van een rechtvaardige transitie

- Inzake de financiering van de ambities uit de Green Deal bestaat er vandaag nog veel onduidelijkheid. Ook over de wijze waarop de doelstellingen van de Green Deal zullen meegenomen worden in het Meerjarig Financieel Kader (MFK), bestaat nog geen duidelijkheid.
- Wel is duidelijk dat de (bijkomende) inspanningen die worden vooropgesteld aanzienlijke financiële inspanningen zullen vragen. Het budgettaire luik lijkt in de eerste plaats de grotere vervuilers te bevoordelen.
- Om de betaalbaarheid te garanderen zullen de Europese instellingen oog moeten hebben voor de financiële noden en risico's die gepaard gaan met een transitie in welvarende regio's zoals Vlaanderen.
- De Vlaamse regering gaat niet akkoord met de voorstellen van de Europese Commissie inzake het Just Transition Mechanism. Volgens de Europese Commissie zal Vlaanderen geen aanspraak kunnen maken op financiële ondersteuning uit het Just Transition Fund (1ste pijler van het mechanisme), onderdeel van het bredere mechanisme. Ook van het garantieschema binnen InvestEU voor een rechtvaardige transitie (2de pijler) en leningfaciliteit van de EIB (3de pijler) zal Vlaanderen zeer beperkt of geen gebruik kunnen maken. Landen die draaien op steenkool, bruinkool of andere vervuilende energieproductie krijgen een groot voordeel binnen deze instrumenten. Landen die hun steenkoolcentrales hebben gesloten en inzetten op technologie en innovatie om hun uitstoot te verminderen, zoals Vlaanderen, worden benadeeld. Daar gaat de Vlaamse regering niet mee akkoord. Vlaanderen schuift daarom enkele concrete voorstellen naar voor om de ontwerp verordening inzake het Just Transition Mechanism aan te passen.
 - In de eerste plaats wenst Vlaanderen zo spoedig mogelijk absolute transparantie van de Europese Commissie over de allocatiemethode en de gebruikte statistieken.
 - Vlaanderen pleit ervoor om in de allocatiemethode regio's met een industrie met een hoge toegevoegde waarde niet te benadelen.
 - De Vlaamse regering wenst daarom een aanpassing van de criteria die gehanteerd worden bij de verdeling tussen de lidstaten van de middelen binnen het Just Transition Mechanism. Aangezien het geld vooral bedoeld is om de industriële transitie te ondersteunen, gekoppeld aan de ondersteuning van de arbeiders in deze sectoren, stellen we voor de verdeling te koppelen aan het aandeel van elke lidstaat in de Europese industriële emissies. Hoe hoger de industriële emissies, hoe groter de uitdaging waar elke lidstaat voor staat. Voor de emissies in de elektriciteitssector is reeds een moderniseringsfonds opgericht binnen de EU.
 - Binnen het Just Transition Fund eist Vlaanderen een verhoging van de minimale bijdrage per lidstaat. Verder is Vlaanderen voorstander van een verlaging van het maximum plafond dat één lidstaat kan ontvangen uit het Just Transition Fund. We stellen voor dat maximaal 10% van het Fonds ten gunste is voor één lidstaat.
 - De Vlaamse regering eist een consequente toepassing van het principe van subsidiariteit bij de verdeling van de middelen uit het Just Transition Fund binnen elke lidstaat. Bij de intra-Belgische verdeling van de middelen zal Vlaanderen niet uitgaan van de criteria zoals voorgesteld door de Europese Commissie. Vlaanderen zal binnen zijn territoriale transitieplan zelf de gebieden aanduiden die in aanmerking moeten komen voor ondersteuning. In het bijzonder havengebieden en hun hinterland komen in aanmerking voor ondersteuning.

- Het is voor de Vlaamse regering essentieel dat de Europese Investeringsbank haar triple A-status behoudt. De Europese Investeringsbank functioneert in een marktomgeving met programma's die vraaggedreven zijn. Projecten dienen geselecteerd op de (milieu-)technische, economische en bovenal financiële verdiensten.
- Tot slot volgen we met aandacht de voorstellen binnen het kader van het meerjarig financieel kader die relevant zijn voor de Green Deal (bvb. het EU innovatiefonds, het GLB, Horizon Europa,...)

4. VOORSTEL VAN BESLISSING

De Vlaamse regering beslist:

1. haar goedkeuring te geven aan de inhoud van de visienota 'De Europese Green Deal';
2. de minister-president van de Vlaamse regering te belasten met de verdere coördinatie van het Green Deal -dossier in nauw overleg met de inhoudelijk verantwoordelijke ministers.

Deze visienota houdt geen financieel of budgettair engagement in vanwege het Vlaams Gewest of de Vlaamse Gemeenschap.